

Hoe om te gaan met de (mogelijke) gevolgen van de film van Geert Wilders

Suggesties en lesbrieven voor leerkrachten in basisscholen

Inleiding

De mogelijke uitzending van de film van Geert Wilders dreigt een sterke reactie op te roepen uit de islamitische wereld. Het kan zijn dat deze reactie ook doorwerkt in Nederland, en mogelijk ook uw school binnenkomt, zoals het wereldnieuws wel vaker de school binnenkomt. De reacties in de samenleving naar aanleiding van de film kan aanleiding zijn voor uw school om hier aandacht aan te besteden. Het zou kunnen dat de reacties op de film ertoe leiden dat bevolkingsgroepen (nog meer) tegenover elkaar komen te staan. De school kan dan op zijn minst proberen een compenserende bijdrage te leveren. Voor kinderen in de leeftijd van de basisschool blijven dergelijke gebeurtenissen misschien op afstand, maar toch komen de gevoelens, gedachten en meningen die daarover meestal buiten de school ontstaan, de komende weken mogelijk op kindervoeten de school in.

In uw groep zitten misschien:

- leerlingen die door hun geloof en cultuur op de een of andere manier meer verbonden zijn met de recente gebeurtenissen, en daar thuis nadrukkelijk mee worden geconfronteerd;
- leerlingen die thuis geconfronteerd worden met zwartwit denken, denken in vijandbeelden en generalisaties.
- leerlingen die zelf veel geweld hebben meegemaakt en bij wie het korstje op hun wonden weer wordt open gekrabd;

Fysiek en verbaal geweld dat mogelijk ontstaat naar aanleiding van de film is voor deze kinderen geen ver-van-mijn-bed-show, maar zou zo maar een bedreigende werkelijkheid kunnen zijn.

Het programma van De Vreedzame School is een krachtig instrument om verstandig met conflicten en meningsverschillen in school en klas om te gaan. Onder deze omstandigheden willen wij alle scholen laten delen in de ervaringen die we hieromtrent hebben opgebouwd. Wij sturen u daarom een aantal suggesties en een viertal lesbrieven, die u wellicht in de komende periode zou kunnen gebruiken.

Het is een beetje vreemde situatie, omdat we in deze lesbrieven uitgaan van een mogelijke situatie. Wellicht gebeurt er de komende weken niets, of zijn de reacties gematigd en niet gewelddadig. We hopen het, maar we willen u toch nu alvast deze suggesties geven, omdat leerkrachten beter direct na incidenten kunnen reageren, en dan onthand kunnen zijn.

Hieronder eerst een aantal algemene suggesties.

Hoe stelt de school zich op?

U maakt deel uit van een team. Bespreek daarom eerst met uw collega's hoe u als school wilt omgaan met deze situatie. Het is van belang dat de school als geheel een positie inneemt. Het is uiteraard aan u om een positie te bepalen, maar wij als projectgroep van De Vreedzame School stellen ons op het standpunt dat

conflicten beter niet met geweld kunnen worden opgelost. Dat we moeten zoeken naar een constructieve oplossing van een conflict. Geweld leidt meestal alleen maar tot meer geweld.

U kunt hierbij ook aansluiten bij de Grondwet, bij de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, of praten over de Rechten van het Kind. Er is in onze democratische samenleving een basis gelegd om geweld en terreur te voorkomen.

Het is echter ook van belang dat we met die opstelling niet bij voorbaat een groep leerlingen de mond snoeren. Er zitten in veel klassen leerlingen met een islamitische achtergrond, die in sommige gevallen misschien van huis uit met andere sympathieën geconfronteerd zijn of worden. Geef leerlingen de ruimte om zich uit te spreken, wat ze gezien hebben, wat ze erover denken, wat hun gevoelens zijn. En geef ook leerlingen de ruimte die thuis te horen krijgen dat het nu maar eens afgelopen moet zijn met die ....

Geef duidelijk de mening van de school weer, maar geef leerlingen ook de ruimte om hun (soms voorbarige) meningen te uiten. En bespreek die dan. Laat leerlingen zelf een mening vormen na een goede discussie.

Moet ik er wel aandacht aan besteden?

Wij vinden van wel. Omdat kinderen, ook al spreekt u zelf niet met hen in de klas hierover, er toch over nadenken, over praten, en zich een mening vormen. De school heeft ook een pedagogische opdracht. Het is belangrijk om als school, in het belang van een harmonieuze samenleving, bij leerlingen een meningvorming te stimuleren die op argumenten en niet op wij-zij gevoelens is gebaseerd. We willen graag voorkomen dat er een tweedeling ontstaat tussen islamitische leerlingen en niet-islamitische leerlingen (in de samenleving, maar ook op school). Soms zijn mensen ervan overtuigd dat het goed is om bepaalde gevoelens maar niet te bespreken, om de tegenstelling te vermijden. Maar juist het onbesproken laten van bestaande gevoelens kan tot onderhuidse spanningen in de samenleving leiden, zo hebben we inmiddels gezien. We moeten die gevoeligheden juist bespreekbaar maken, in de eerste plaats om ze te kunnen uiten. En in de tweede plaats om gevoelens en argumenten te kunnen scheiden. Juist door de openheid is er de mogelijkheid om standpunten te leren kennen en ze proberen te weerleggen.

Dus: wel aandacht eraan geven, maar dan wel op een gestructureerde manier.

Dit kan misschien het beste tijdens en na een of meer **interactieve lessen**. Daarmee kunnen we de discussie niet alleen op gevoelens maar ook op feiten baseren. Hierdoor verloopt de discussie meer gestructureerd en is er de mogelijkheid om wat toe te voegen aan de manier waarop de leerlingen naar dat conflict kijken.

Wij hebben een viertal lesbrieven geschreven die u zo zou kunnen gebruiken, of kunt gebruiken als een inspiratiebron om zelf enkele lesactiviteiten te maken. Het zijn lesbrieven voor de bovenbouw (groep 6-8). Met een aantal aanpassingen kunt u ze wellicht ook voor de middenbouw geschikt maken.

De lesbrieven zijn getiteld:

1. Wat vinden we en hoe komt het?
2. Wat voel ik er bij?
3. Anders en toch samen
4. Vooroordelen.

Idee achter deze opbouw is dat het zinvol is om:

- van elkaar te horen wat we ervan vinden
- kinderen bewust te maken van verschillende gezichtspunten
- kinderen leren respect te hebben voor verschillende gezichtspunten
- enig inzicht te geven in achtergronden
- aandacht te besteden aan gevoelens van kinderen (van boosheid of angst).

- kinderen leren dat mensen veel gemeen hebben
- kinderen leren dat mensen ook altijd verschillen
- kinderen leren die verschillen te waarderen
- kinderen te leren wat een vooroordeel is en wat discriminatie is.

Moet ik aandacht besteden aan anti-westerse of anti-moslim tendenzen?

Het kan zijn dat kinderen van uw school (met een islamitische achtergrond, ofwel met een niet-islamitische achtergrond in de gebeurtenissen rond de film er op enigerlei wijze op aangekeken worden. Dat ze geïdentificeerd worden met één van de partijen in het conflict. Bijvoorbeeld als 'gewelddadige' moslim, of als 'discriminerende, beledigende' westerling. Dit verschijnsel staat bekend als 'guilt by association': je bent partij in een conflict omdat je bij een groep hoort. Indien u in uw klas dergelijke reacties bespeurt, bespreek dit dan. Laat leerlingen door een paar vergelijkingen zien dat je soms iemand de schuld geeft voor wat hij niet heeft gedaan, alleen omdat hij of zij tot een zelfde groep hoort als degene die wel iets gedaan heeft. Bedenk aansprekende voorbeelden, zoals wanneer iemand van jouw school ruzie heeft met iemand van een andere school en dat jij dan in elkaar geslagen wordt omdat je op deze school zit. Of op een camping hebben Nederlandse kinderen ruzie met een paar Franse kinderen en dan gaan ze alle Franse kinderen pesten. Of een meisje heeft een slechte ervaring met een jongen en vindt dan dat alle jongens hetzelfde zijn. Laat de leerlingen zelf voorbeelden bedenken. Vat samen dat het niet goed is om iemand de schuld te geven voor iets dat hij of zij niet gedaan heeft, alleen maar omdat je vindt dat hij bij dezelfde groep hoort als de dader.

Wat moet ik doen als er thuis haat gezaaid wordt?

Benoem in de eerste plaats de verwarring die dat geeft bij het kind, dat het moeilijk is als je op school heel iets anders hoort dan thuis. Val de reactie van thuis niet aan om het kind niet nog verder in de loyaliteitsproblemen te brengen, maar hou het op het niveau van inleven: dat het raar en verwarrend is als je vader of moeder heel andere dingen zegt dan de juf of meester.

Formuleer heel duidelijk het standpunt van school: dat de school vindt dat je conflicten in principe niet met geweld moet oplossen en zeker niet als dat geweld tegen mensen gericht is die niet direct met het conflict te maken hebben en al helemaal niet wanneer er doden vallen. U kunt erbij zeggen dat de school vindt dat je nooit blij kunt zijn als mensen geweld gebruiken. Nuanceer en vul verder aan met uw eigen opinies.

Er kunnen ook leerlingen zijn die thuis horen dat de film van Geert Wilders godslasterlijk en beledigend is en niet uitgezonden had mogen worden. U doet er goed aan om die kinderen de gelegenheid te geven hun standpunt en gevoelens daarover uiteen te zetten. Met de discussie erover bent u al eigenlijk in de eerste les van deze lesbrieven beland.

Maart 2008

Leo Pauw

Jakob van Sonderen

De Vreedzame School is een programma voor basisscholen dat een democratische gemeenschap wil creëren waarin leerlingen zich verantwoordelijk voelen, zich positief gedragen, en conflicten zonder geweld oplossen. Het programma beïnvloedt de schoolcultuur door een combinatie van een lesprogramma (voor 3-12-jarigen), een intensieve leerkrachttraining en coaching, het opleiden van peer mediators en ouderworkshops. Het maakt de school tot een oefenplaats voor actief burgerschap.

Informatie:

Leo Pauw of Ger Roos; Eduniek -Postbus 9615 GP Utrecht - Telefoon: 030-263 52 52; Email:l.pauw@eduniek.nl